

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 290):

: asbiarn . . . þo[nnstr . . . - kuilfr : l]itu : at : asulf · faður sen

5 10 15 20 25 30 35 40

Asbiorn . . . Gunnælf(?) letu at Asulf, faður sinn.

»Åsbjörn . . . Gunnälv läto (resa stenen) efter Åsulv, sin fader.»

Till läsningen: Av 8 **p** finns endast hst i behåll, 9 **o** tydligt, av 10 endast en hst. 23 **i** är tydligt, icke **u**. 39 **e** är tydligt stunget. Efter 37 **r** finns intet skiljetecken. — Hadorph och Leitz: 7 **a**; mellan 17 **u** och 18 **i** finnes plats för en runa; 39 **i**. — Arenius återger uppenbarligen endast Hadorphs läsning. — Brate: 7 **n**, 39 **i**.

Inskriftens andra namn har möjligen varit **porfastr**, under förutsättning att 10—11 **nn** blivit felläst för **r** och att de båda lösa styckena på v. sidan icke äro riktigt hoplagda på Leitz' och Hadorphs träsnitt. 16—21 kan ha varit kvinnonamnet **kunilfr** *Gunnælf*, känt från inskriften L 160 Rörby, Bälunge sn.

Inskriften är mycket egendomligt formulerad, med hjälpverbet *let* 'lät' ensamt och såväl infinitiven *ræisa* som objektet *stein* utelämnat. Dylikt elliptiskt uttryckssätt är mycket sällsynt. Det förekommer emellertid i ännu en runristning inom Färentuna hd, nämligen i U 52 vid Edeby i Lovö sn. Ornamentiken i de båda inskrifterna är påfallande lika, och det är högst sannolikt, att de äro utförda av samme ristare. Någon skicklig konstnär har han icke varit, och han har av allt att döma i båda fallen drivits till förkortningen, därför att han icke inom den enkla runslinga, som han ritat upp, kunnat få plats för mera än de många namnen. — Hjälpsverbet *let* ensamt förekommer också U 93 och på en runsten vid Helgenäs, V. Eds sn, Småland (L 1283). Att infinitiven *ræisa* saknas, är känt från flera inskrifter. S. Bugge (*Runverser*, s. 50) anför som exempel L 242, 446 och 514.

41. Kumla, Skå sn.

Pl. 22, 23.

Litteratur: B 287, L 351, D 2: 66. J. Hadorph, *Färentuna Häradz Runesténar* (1680), n:r 8; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 241; O. Celsius, *SR* 1, s. 8; J. E. Arenius, *De Antiquitatibus Insulæ Feringsöensis* (diss., 1751), s. 17; N. R. Broeman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 240; V. Dahlgren, *Färentuna härad*, 1851 (ATA), s. 17; G. Stephens, *ONRM* 2, s. 740; *UFT* h. 2 (1872), s. 55; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 78, *Anteckningar* (ATA).

Äldre avbildningar: Leitz, träsnitt (Hadorph a. a., Peringskiöld a. a., B 287, Stephens a. a.); Dybeck a. a.; Brate 1901 (ATA).

Ristningen finnes på en låg berghäll i den s. k. Gullhagen, en bergig beteshage V om Kumla, omkr. 200 m. N om utfartsvägen från Kumla till landsvägen Skå kyrka—Svartsjö, omkr. 1200 m. från landsvägen. Den runristade hällen ligger i hagens södra kant, blott några få meter från gärdesgården, som där går parallellt med vägen. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Södertelge»; i beskrivningen: »i bergskullen V om Kumla».

Platsen omtalas av Hadorph som »Kumbla Gärde i ett Bärge»; likaså hos Peringskiöld. Arenius: »Petra Kumblensis». Ristningen finnes, skriver Dahlgren, »å en berghäll i Gullhagen under Kumla. Helt nära detta berg, som ej ligger högt öfver marken, förekomma 3 vackra och väl behållna stensättningar, en fyrkantig och 2^{ne} runda, af hvilka den större cirkeln har 10 alnars diameter». Dybeck anmärker, att mindre gravkullar finnas i närheten. Leitz' teckning är såtillvida felaktig, som den ger intryck av att ristningen finnes på en lös sten, icke på en berghäll.

Ristningens höjd 1,61 m., bredd 1,10 m. Ytan är slät och jämn. Ristningen är tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

: **forkuþr** : **auk** : **fuluki** : **litu** : **rista** : **runa** : **iftir** .

hiluka : **fapur** : **isin** : **kristr** **hialbin** : **irinfastr** **risti** .

Forkuðr ok Full(h)ugi letu rista runar æftir Ill(h)uga, faður sinn. Kristr hialpin. Ærinfastr risti.

»Forkunn och Fulluge läto rista runorna efter Illuge, sin fader. Krist hjälpe. Ärenfast ristade.»

Till läsningen: Icke stungna äro 15, 39 **k**, 18, 30, 48, 63 **i**. Efter 29 **a** finnes icke något **r**. 46 **i** är tydligt; det är icke följt av något skiljetecken. 66 **n** och 68 **a** äro rätt lika, med nästan vågräta bst. — Hadorph och Leitz: 40 **i**; efter 46 **i** ett skiljetecken ·; 71 **r** saknas. — Arenius: 40 **a**; 46 **i** saknas; 63—71 **irnfastr**. — Dybeck: 40 **a**; skiljetecken efter 46 **i**; 71 **r** saknas. — Brate: 40 **a**, 46—49 **isin**, 63—71 **irinfastr**.

46—49 **isin** har ett tydligt ristat **i** framför **s**, utan något skiljetecken mellan dessa runor. **is** i stället för **s** i början av ord förekommer även i U 42 samt i åtskilliga inskrifter både i sydöstra Uppland och i västra delen av landskapet. Se nedan U 144.

Om namnet *Forkuðr*, *Forkunnr* se U 14, om *Full(h)ugi* Sö 228. — 35—40 **hiluka** avser troligen, trots det begynnande **h**, namnet *Illugi*. Detta är känt från flera andra runinskrifter: U 48, L 29 Svarsta, Tibble sn, L 411 Hareby, Fresta sn, L 419 Hammarby kyrka, L 478 Svista, Ösby sn, L 1045 Färnbo kyrka (Gästrikland), Sö 3, Ög 152. Det defekta D 2: 88 **luha** kan ha varit antingen *Fullugi* eller *Illugi*. Under medeltiden synes *Illugi* ha varit föga brukat i Sverige (intet enda belegg hos Lundgren o. Brate). Från Danmark finnas ett fåtal belegg (O. Nielsen). Namnet *Illugi* — ursprungligen ett binamn med betydelsen »den illasinnade» — är framför allt isländskt och »mycket brukligt på Island alltifrån 900-talet» (Lind). Brate återger, ehuru med tvekan, inskriftens **hiluka** som Helge. I *UFT* och i E. Wesséns *Nordiska namnstudier* (s. 13) tolkas det som Helhuga, men dels är ett sådant namn f. ö. okänt, dels hade man väntat att finna det tecknat **hailuka**. Liksom inskrifterna L 29 och 1045 nämna bröder med namnen *Illugi* och *Fullugi*, så finna vi här i Kumla-inskriften en fader *Illugi* med sönerna *Forkuðr* och *Fullugi*, alla tre bärande namn som ursprungligen äro binamn med appellativ betydelse. Jfr E. Wessén a. a., s. 13.

Runristaren *Ærinfastr* har namngivit sig på ytterligare tre inskrifter, en i Färentuna hd (U 43), en i Sollentuna hd (U 79) och en i Danderyds skeppslag (U 123). Om honom se E. Brate, *Svenska runristare*, s. 78.

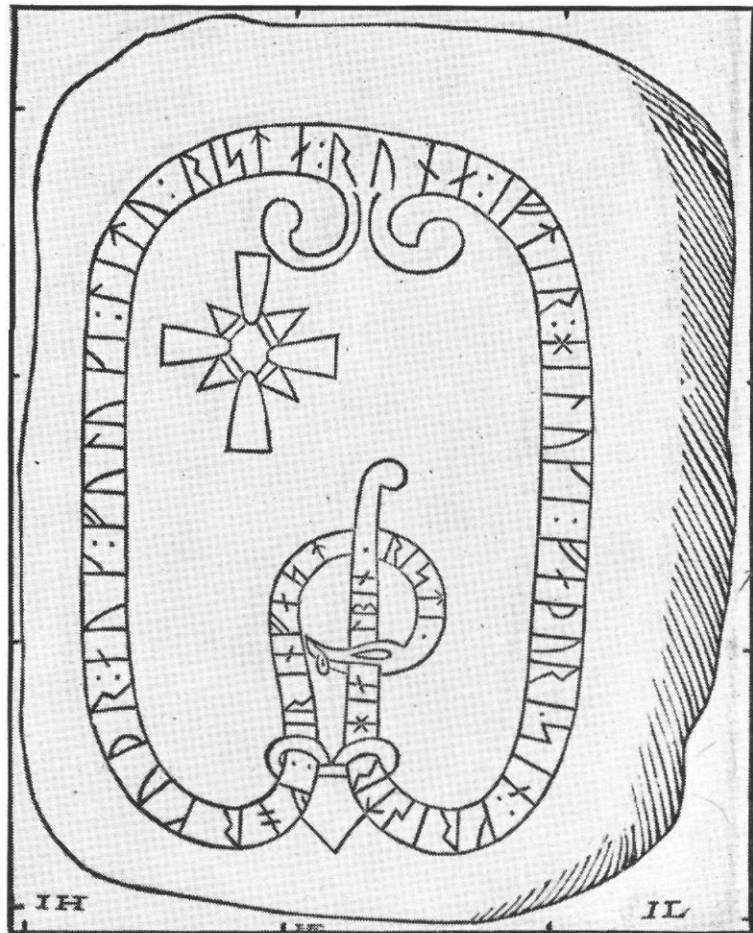

Fig. 32. U 41. Kumla, Skå sn. Efter B 287.